

Vetlsmeden og Storsmeden

Av Harald Sundberg

Blant de forskjellige handverkerne som i gamle dager vandra bygdimellom og etterlot seg smakfulle pene handarbeider, var de to smedene Vetlsmeden og Storsmeden.

Vetlsmeden, sikkert kalt fordi han var liten av vekst, tok helst lette og dekorative smiarbeider.

Ofte smidde han på kjerkesleder, husk og karjoler, lagde smiepuster og monterte gardssmier. Ssite gang han var i Øversjødalen smidde han jernband på vannrøra til Julius Langsjøvolds private lysverk. Det var i 1924.

Han sa selv at han hette Alexander Johansen, født i Østfold. I Holøyen var han lenge en sommer. Der lagde han mange ting, og i fristunder støpte han geværkuler og skjøt på blink fra garden og mot smieveggen sørpå jordet. Kulehol vises den dag i dag.

Han kunne holde lange fortellinger om sine opplevelser, som ofte var blanda med fantastiske overdrivelser. Blant andre om en vinterdag han kom over fjellet fra Narbuvoll på ski, da var det så mye snø så han måtte snu ned igjen for å låne spade «og måket føre skia over hele fjellet, gutt».

En sommerdag da han kom stien nordover Isterlia, plukka han så stor blåbær der, så det gikk bare to-tre i kaffekoppen gut, sa'n.

En høstdag det var blankis på Langsjøen hadde han skyss med Jon Nygård som kjørte hest og slede ut over sjøen, fortalte Vetlsmeden til Jon om da han var med i skøytelep på Väneren i Sverige og langa ut med 60 alner i gradet, gutt, sa'n.

Men da han steg av sleden og skulle gå i land på Langsjøvollen ble skritta bare en 3-4 tommer. Da smilte hestekjørereren Jon godt i skjegget.

Vetlsmeden beretta mye om bror min», som'n sa. Han arbei-

det i en kalosjfabrikk i 40. etasje borte i Afrika. Det brøt ut brann i nedre etasjer og han valgte å ta på seg kalosjer i alle nummer helt til de største nummer og jumpa ut fra høyden, men elastikken gjorde at han spratt høyere og høyere hver gang og de måtte bare søke kongen om å skyte'n gutt.

I Sverige en gang smidde han pil og bue så kraftig at den trengte tyve mann for å spenne buen. De skjøt på et krigsskip uti fjorden, men pila gikk tvert igjennom båten og havna fem alen inn i en kalkberg, gutt.

Slik kunne han holde det gående så lenge noen hadde tid til å høre på og det var nye opplevelser å berette om neste gang han kom til bygda.

I tida omkring 1900 hadde de fleste gardsbruk egen smie i nærheten av garden, og de fleste var selv såpass smikyndig at de lagde det meste av smiarbeidene som trengtes på garden.

Om Storsmeden: Johan Grønberg født i Sverige, som han sa, er det ikke mange som minner stort idag, men han omtales som en heller stor og grov av vekst, i forhold til Vetlsmeden.

Han tok gjerne på seg tyngre og grovere arbeider i smia. Det var noe lenger bak i tida han vandra rundt i bygdene våre, og etter 1910-20 hørte en ikke noe om Storsmeden.

Men på den tid bygdesagbruket i Sagfossen ble drevet som oppgangssag måtte rønberg sveise sammen igjen den digre sveiva som løfta sagremma opp og ned. Det var digert gods og den var sprukket. Grønberg fikk låne smia på Andershaugen og Per E. Sagen skulle blåse, dra blåsebelgen. Grønberg måtte lage en stor avl og heten ble stor. Gnistspruten antente stokkene i taket. Smeden sto anspent for å sveive i rette øyeblikk, men Per Sagen ropte: «Vi må slukke varmen og redde smia». «Blåsa nu, Per Sagen, og la skiten brenna».

Ellers var Storsmeden mye benytta til å legge jernskonnin-ger på vognhjul. Både på nye, hjemlagde hjul og gamle utslitte. Store og små. Dette var krevende arbeid og smeden fikk bruk for sin gode øvelse, erfaringhet og bra kraft i arma.